

УДК 347.73

Руслан Браславський,*докторант кафедри фінансового права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

ПРИНЦИПИ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА ЇХ ВПЛИВ НА ВИЗНАЧЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

У статті розглядаються принципи податкового законодавства та їх вплив на визначення податкової політики держави. Вказується, що податкова політика держави є категорією, що перебуває на стику політики, економіки та права. Податкова політика отримує свій правовий вираз, зокрема, в рамках нормотворчої діяльності та має цілком чіткий юридично значущий зміст. При цьому принципи податкового права відіграють важливу роль на всіх етапах становлення конкретної концепції податкової політики, адже суперечність податкової політики вихідним засадам податкового права матиме своїм наслідком деструкцію нормативних процесів у податково-правовій сфері.

Ключові слова: податкове право, принципи, податкове законодавство, податкова політика, вихідні засади податкового права.

Нині актуальним є твердження, що податкова політика держави повинна оптимізуватися відповідно до реалій поточної суспільно-економічної ситуації. При цьому такого роду оптимізація повинна бути виваженою, що забезпечується рефлексією з дійсними економічними процесами, суспільними запитами та правовою системою, яка визначає нормативний каркас регламентації суспільних відносин на конкретному етапі історичного розвитку держави. Безумовним є той аспект, що податкова політика держави є категорією, що перебуває на стику політики, економіки та права, однак у рамках даного дослідження ми ставимо собі за завдання розглянути податкову політику саме як поняття, що тісно інтегрується в юридичний простір. Водночас податкова політика, у своєму змістовому розумінні, не має інституційно оформленої, точно визначеної юридичної форми. Відповідна категорія має скоріше декларативний, планово-імплементативний характер, адже виступає стратегічною моделлю, яка є своєрідним "дороговказом" для подальшого здійснення юридично значущих дій в конкретній сфері нормативної регламентації. В окремих аспектах податкова політика в її правореалізаційних проявах навіть виходить за межі виключно сфери оподаткування (охоплює собою конституційну, адміністративну сферу тощо). Для поступальності конструювання, послідовності впровадження та належної реалізації податкової політики вона повинна відповідати основоположним вимогам, які формують основу податково-правового регулювання суспільних відносин, які складаються у сфері оподаткування. Такого роду вихідні засади відіграють важливу роль на всіх етапах становлення конкретної концепції податкової політики, адже суперечність податкової політики вихідним засадам податкового права матиме своїм наслідком деструкцію нормативних процесів у податково-правовій сфері.

Як влучно зауважує Л. В. Товкун, проблематика податкової політики завжди належала до одного із найгостріших як у політичному, так і в соціальному та економічному аспектах питань. Детермінуючи свою податкову політику, фактично держава створює основні вектори, тактику та стратегію власного економічного розвитку. В юридичному сенсі податкова політика держави ґрунтується на системі правових актів, які визначають вихідні засади податкового права, основоположні приписи податкового законодавства, які, у свою чергу, мають визначальний вплив на встановлення усіх видів загальнообов'язкових платежів податкового характеру. Водночас вихідні положення податкового права відіграють основоположну роль у розробленні та подальшій реалізації податкової політики, виступають її підвалиноформуючими початками. Що ж стосується податкової політики, то, у свою чергу, вона детермінує чинники, які визначають основні тенденції подальшого становлення та формування принципів податкового права [1]. Принципи податкового права та податкова політика перебувають у прямопорційній залежності. З одного боку, новосформована концепція податкової політики повинна складатися на основі вже діючих вихідних положень податкового права, а з іншого боку, сама ж така податкова політика може визначати потребу у перетрансформації, модернізації вже діючих принципів податкового права або ж навіть формувати нові імперативні вимоги до податково-правового регулювання. У цьому аспекті наочно ілюструється системна взаємозумовленість та взаємозалежність категорій, які знаходять свій вираз в якісно однорідній, специфічній сфері суспільних відносин.

Л. В. Товкун зазначає, що державну політику у сфері оподаткування детермінує системне застосування заходів політико-правового характеру, які отримують свою реалізацію у подат-

ково-правовій сфері [1]. Як зазначає з цього приводу М. І. Матузов, право та політика є двома взаємозумовленими явищами, які значною мірою впливають на рух та структурування фінансів, особливо в податковій сфері [2, с. 228].

Аналізуючи зміст державної політики у сфері оподаткування, потрібно зробити акцент на діяльності держави з приводу формування дієвого нормативного механізму регламентації суспільних відносин у податковій сфері. М. І. Матузов конкретизує, що змістова основа податкової політики отримує свій вираз саме у детермінації, формуванні та подальшому використанні насамперед правових засобів як найбільш оптимальних способів організації діяльності держави у сфері оподаткування [2, с. 228, 6-9]. Л. В. Товкун зазначає, що відповідні правові засоби базуються саме на вихідних положеннях податкового права [1].

Що ж стосується цільового спрямування принципів податкового права, то воно, як зазначає Л. В. Товкун, передусім, полягає в узгодженні двох основоположних вимог, які висуваються до податкової системи: 1) забезпечення реалізації фіскальних потреб конкретної держави; 2) гарантування справжньої реалізації інтересів зобов'язаних учасників податкових відносин (платників податків) [1]. У цьому разі хотілося б доповнити той аспект, що принципи податкового права спрямовані на забезпечення реалізації як приватного, так і публічного інтересу, через що буде звуженим підхід, за якого відповідні вихідні положення детермінуються як такі, що призначені створити умови для дієвої реалізації виключно приватного інтересу.

Потрібно зазначити, що вихідні положення податкового права мають значний вплив на процес розроблення та подальшої реалізації узгодженої політики держави у сфері оподаткування. Що ж стосується податкової політики, то її реалізація можлива в таких правових формах:

а) програми, концепції держави та в подальшому прийняті на їх основі акти нормативно-правового характеру;

б) акти чинного законодавства, до яких, зокрема, й належить Податковий кодекс України [1].

Так, зокрема, потрібно відзначити, що в Проекті основних напрямів бюджетної політики на 2017 рік, що був схвалений Кабінетом Міністрів України, до пріоритетних завдань податкової політики на 2017 рік, зокрема, відносять:

а) удосконалення актів чинного податкового законодавства за допомогою внесення змін до положень Податкового кодексу України;

б) мінімізацію ризиків ухилення від сплати загальнообов'язкових платежів податкового характеру та спрощення адміністрування податків та зборів шляхом:

– модернізації механізму протидії ухиленню від сплати загальнообов'язкових платежів податкового характеру та зменшенню податкових зобов'язань;

– забезпечення розвитку електронних сервісів для зобов'язаних учасників податкових відносин, зокрема, за допомогою забезпечення повноцінного функціонування такого електро-

нного сервісу, як «Електронний кабінет платника податків»;

– ліквідації податкової міліції з подальшим створенням оновленого інституту протидії фінансовим злочинам – Служби фінансових розслідувань;

– наближення податкового законодавства України до нормативного базису ЄС шляхом внесення до Митного та Податкового кодексів України змін у частині акцизного податку та мита, податку на додану вартість;

– проведення переговорів з іноземними державами щодо міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування та внесення змін до чинних договорів з метою зменшення податкових перешкод для іноземних інвестицій та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на доходи і капітал [3].

Потрібно зазначити, що податкова політика держави оновлюється або ж уточнюється кожного року. У даному аспекті проявляється темпоральна характеристика податкової політики, її перманентно оновлюваний характер, що зумовлюється об'єктивними закономірностями розвитку суспільних відносин та постійними перетрансформаціями соціально-економічної кон'юнктури держави.

Що ж стосується чинного Податкового кодексу України, то він є важливим кроком на шляху до створення зрозумілого та прогнозованого правового поля. Прийняття Податкового кодексу забезпечило об'єднання в рамках одного документу правил та норм оподаткування у систематизованій формі, що, у свою чергу, створило умови для більш доступного розуміння податкового права для всіх суб'єктів податкових відносин. Навіть більше того, потрібно зазначити, що прийняття кодифікованого акта, за допомогою якого здійснюється регламентація суспільних відносин у сфері оподаткування, мало своїм наслідком реалізацію структурної перетрансформації економіки, заохочення інноваційної та інвестиційної діяльності, призвело до зростання зайнятості населення, що є складниками політики держави у сфері оподаткування.

Натепер податкова політика потребує не тільки нормативних змін, але й перетрансформації ідеології, правової та, зокрема, податкової культури населення. Вихідні положення податкового права являють собою підвалини податково-правової політики держави. Положення податкового законодавства, які отримують свою реалізацію в конкретній державі, мають бути узгодженими з принципами податкового права. Приписи податкового законодавства в жодному разі не мають суперечити вимогам вихідних положень податкового права. Нині принципи податкового права отримують своє нормативне закріплення в рамках різних нормативно-правових актів, у тому числі й у Податковому кодексі України, де в ст. 4 отримують закріплені принципи податкового законодавства [1].

Ми повинні чітко усвідомлювати, що податкова політика отримує свій правовий вираз, зокрема, в межах нормотворчої діяльності, яка, на відміну від положень декларативного

характеру, має цілком чіткий юридично значущий зміст. При цьому потрібно зазначити, що в процесі здійснення цієї ж таки нормотворчості у сфері оподаткування відповідний нормотворець повинен керуватися у своїй діяльності вихідними положеннями чинного податкового права. Податкова політика є свого роду планом дій, реалізація якого отримує свій вираз, зокрема, й у податково-правовій сфері. Що ж стосується принципів податкового права, то вони слугують векторально-орієнтаційною основою в процесі реалізації податкової політики держави.

В статье рассматриваются принципы налогового законодательства и их влияние на определение налоговой политики государства. Указывается, что налоговая политика государства является категорией, находящейся на стыке политики, экономики и права. Налоговая политика получает свое правовое выражение, в частности, в рамках нормотворческой деятельности и имеет вполне четкое юридически значимое содержание. При этом принципы налогового права играют важную роль на всех этапах становления конкретной концепции налоговой политики, ведь противоречие налоговой политики исходным принципам налогового права приводит к деструкции нормативных процессов в налогово-правовой сфере.

Ключевые слова: налоговое право, принципы, налоговое законодательство, налоговая политика, исходные принципы налогового права.

The article reviews the principles of tax legislation and their impact on the definition of the state's tax policy. It is pointed out that the tax policy of the state is a category that is at the junction of politics, economics and law. The tax policy gets its legal expression in particular in the framework of norm-setting activities and has a very clear legally significant content. At the same time, the principles of tax law play an important role at all stages of the development of a specific concept of tax policy, because the contradiction of the tax policy to the original principles of the tax law has as its consequence the destruction of normative processes in the tax and legal sphere.

Key words: tax law, principles, tax legislation, tax policy, initial principles of tax law.

Список використаних джерел:

1. Товкун Л. В. Принципи податкового права і податкова політика / Л. В. Товкун [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/6597/1/Tovkun.pdf>
2. Матузов Н. И. Актуальные проблемы теории права : монография / Н. И. Матузов. – Саратов : Саратов. гос. акад. права, 2003. – 425 с.
3. Проект основных направлений бюджетной политики на 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59706

